

© Savjet Evrope/Evropski sud za ljudska prava, 2012. godina. Ovaj prevod urađen je uz pomoć Fonda za ljudska prava Savjeta Evrope (www.coe.int/humanrightstrustfund) i nije obavezujući za Sud. Više informacija može se pronaći u punoj izjavi o autorskim pravima na kraju ovog dokumenta.

© Council of Europe/European Court of Human Rights, 2012. This translation was commissioned with the support of the Human Rights Trust Fund of the Council of Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). It does not bind the Court. For further information see the full copyright indication at the end of this document.

© Conseil de l'Europe/Cour européenne des droits de l'homme, 2012. La présente traduction a été effectuée avec le soutien du Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme du Conseil de l'Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). Elle ne lie pas la Cour. Pour plus de renseignements veuillez lire l'indication de copyright/droits d'auteur à la fin du présent document.

Informatori o sudskoj praksi Suda br. 143

jul 2011. godine

Al-Skeini i drugi protiv Ujedinjenog Kraljevstva - 55721/07

Presuda od 7.7.2011. [GC]

Član 1

Nadležnost država

Mjesna nadležnost u vezi sa navodnim ubistvom iračkih državljana od strane pripadnika Britanskih oružanih snaga u Iraku

Član 2

Član 2 stav 1

Djelotvorna istraga

Propuštanje da se sprovede potpuno nezavisna i djelotvorna istraga smrti iračkih državljana tokom okupacije južnog Iraka od strane Britanskih oružanih snaga:
utvrđena je povreda

Činjenice – Dana 20. marta 2003. godine oružane snage Sjedinjenih Američkih Država, Ujedinjenog Kraljevstva i njihovih koalicionih partnera ušle su u Irak sa ciljem da smijene režim Baas partije koja je u to vrijeme bila na vlasti. Dana 1. maja 2003. godine glavne borbene operacije proglašene su završenim i Sjedinjene Američke Države i Ujedinjeno Kraljevstvo postali su okupatori. Formirali su Koalicionu privremenu vlast "sa zadatkom privremenog vršenja ovlašćenja vlade". Ta ovlašćenja uključivala su i poslove bezbjednosti u Iraku. Bezbjednosnu ulogu koju su preuzele okupacione sile Savjet bezbjednosti Ujedinjenih nacija prepoznao je Rezolucijom 1483, usvojenom 22. maja 2003. godine. Okupacija je završena 28. juna 2004. godine, kada su sva ovlašćenja za upravljanje Irakom prešla na Iračku prelaznu vladu te kada je prestala da postoji Koaliciona privremena vlast.

Tokom okupacije, Ujedinjeno Kraljevstvo komandovalo je vojnom divizijom – Multinacionalna divizija (jugoistok) – koja je obuhvatala provinciju Al-Basra. Počevši od 1. maja 2003. godine, odgovornost za održavanje bezbjednosti i

podršku civilnoj upravi u pokrajini Al-Basra preuzele su britanske snage. Podnosioci predstavke bili su bliski srodnici šest iračkih državljana ubijenih u Basri 2003. godine, tokom ovog perioda okupacije.

Sridbucu prvog, drugog i četvrtog podnosioca predstavke zadobili su smrtonosne povrede vatrenim oružjem kada su britanski vojnici otvorili vatru jer su navodno vjerovali da su sami napadnuti ili u neposrednoj opasnosti. Supruga trećeg podnosioca predstavke ubijena je nakon što je navodno upala u unakrsnu vatru tokom razmjene vatre između britanske patrole i nepoznatih naoružanih lica. U svakom od ova četiri slučaja, bilo je odlučeno – u prva tri slučaja od strane starješina vojnika, a u slučaju četvrtog podnosioca predstavke od strane Specijalnog istražnog odjeljenja Kraljevske vojne policije – da incident spada pod Pravila službe * britanske vojske te da nije potrebna dalja istraga.

Sina petog podnosioca predstavke pretukli su britanski vojnici koji su ga osumnjičili za pljačkanje, te je bio primoran da uđe u rijeku u kojoj se utopio. Iako je Specijalno istražno odjeljenje otvorilo istragu te je četvorici vojnika suđeno za ubistvo iz nehata na vojnom sudu, oni su oslobođeni nakon što ključni svjedok optužbe nije bio u stanju da ih identifikuje.

Sin šestog podnosioca predstavke, Baha Mousa, preminuo je od gušenja u britanskoj vojnoj bazi, sa višestrukim povredama po tijelu. Specijalno istražno odjeljenje odmah je pozvano da sprovede istragu. Šesti podnosilac predstavke pokrenuo je parnični postupak protiv Ministarstva odbrane, koji se završio u julu 2008. godine formalnim i javnim priznanjem odgovornosti i isplatom naknade u visini od 575.000 funti. Ministar je najavio da će se o smrti Baha Mouse sprovesti javna istraga.

Međutim, 2004. godine Državni sekretar za odbranu odlučio je da se ne sprovede nezavisne istrage šest smrtnih slučajeva, i da se ne prihvati odgovornost odnosno da se ne isplati naknada. Podnosioci predstavke tražili su sudsko preispitivanje takve odluke. Slučaj je na kraju dospio pred Gornji dom Britanskog parlamenta, koji je prihvatio da je slučaj Baha Mouse u nadležnosti Ujedinjenog Kraljevstva s obzirom na to da se zlostavljanje desilo u okviru britanske vojne baze. Taj predmet je stoga vraćen prvostepenom sudu na ponovno razmatranje pitanja da li je sprovedena adekvatna istraga njegove smrti. Kada su u pitanju ostali smrtni slučajevi, Gornji dom je smatrao da ga odluka Evropskog suda u predmetu *Banković i drugi protiv Belgije i drugih* ((odluka) [GC], br. 52207/99, 12. decembar 2001. godine) obavezuje da utvrdi da Ujedinjeno Kraljevstvo nije nadležno.

Pravo – Član 1 (mjesna nadležnost): Obaveza države ugovornice da obezbijedi prava i slobode iz Konvencije bila je ograničena na lica koja su u njenoj "nadležnosti", što je primarno teritorijalni koncept. Radnje koje su izvršene ili koje proizvode dejstvo van teritorije države mogle su predstavljati vršenje nadležnosti samo u izuzetnim okolnostima. Sudska praksa Suda ukazuje na to da bi takve okolnosti mogle da postoje u slučaju kada lica koja djeluju u ime države vrše vlast ili kontrolu nad pojedincem van predmetne teritorije. U ovu kategoriju spadaju radnje diplomatskih i konzularnih predstavnika, vršenje ekstrateritorijalnih javnih ovlašćenja uz agroman, po pozivu ili uz saglasnost predmetne strane vlade, ili na kraju, ekstrateritorijalna upotreba sile od strane lica koja djeluju u ime države sa ciljem da pojedinca stave pod svoju kontrolu. Izuzetne okolnosti takođe bi mogle nastati kada bi, kao posljedica zakonite ili nezakonite vojne akcije, država ugovornica vršila djelotvornu kontrolu nad područjem van nacionalne teritorije ili neposredno, sopstvenim oružanim snagama, ili posredstvom podređene lokalne uprave.

U predmetu podnosioca predstavke, nakon odlaska sa vlasti režima Baas partije i do stupanja na vlast Iračke prelazne vlade, Ujedinjeno Kraljevstvo je (zajedno sa Sjedinjenim Američkim Državama) u Iraku preuzelo vršenje nekih javnih ovlašćenja koja inače vrši suverena vlast. Konkretno, preuzeta je vlast i odgovornost za održavanje bezbjednosti u jugoistočnom Iraku. U ovim izuzetnim okolnostima, Ujedinjeno Kraljevstvo je, posredstvom svojih vojnika angažovanih u bezbjednosnim operacijama u Basri tokom predmetnog perioda, vršilo vlast i kontrolu nad pojedincima koji su ubijeni tokom tih bezbjednosnih operacija. Srodnici svih podnosioca predstavke poginuli su tokom relevantnog perioda. Uz izuzetak supruge trećeg podnosioca predstavke, nije bilo osporeno da su njihove smrti uzrokovane radnjama britanskih vojnika u toku vršenja bezbjednosnih operacija u gradu Basra ili u vezi sa njima. Stoga je postojala pravna povezanost u pogledu nadležnosti u njihovim slučajevima. Iako se nije znalo koja je strana ispalila metak koji je rezultirao smrću supruge trećeg podnosioca predstavke, ona je poginula u toku bezbjednosnih operacija Ujedinjenog Kraljevstva dok su britanski vojnici vršili patrolu u blizini doma trećeg podnosioca predstavke, uključivši se u smrtonosnu razmjenu vatre, tako da je i u njenom slučaju postojala pravna povezanost u pogledu nadležnosti.

Zaključak: u okviru nadležnosti (jednoglasno).

Član 2 (*procesni aspekt*): Procesna obaveza po članu 2 morala se primijeniti realistično kako bi se u obzir uzeli praktični problemi sa kojima su se suočavali istražitelji u stranom i neprijateljskom području u vrijeme neposredno nakon invazije i rata. Ipak, činjenicom da je Ujedinjeno Kraljevstvo učestvovalo u okupaciji takođe se podrazumijevalo da je, da bi istraga radnji koje su navodno počinili britanski vojnici bila djelotvorna, naročito važno da je istražni organ bio operativno nezavisan, i da se tako doživljavao.

Bilo je jasno da istrage o pucnjava u slučaju srodnika prvog, drugog i trećeg podnosioca predstavke nisu ispunile uslove iz člana 2, pošto je istražni postupak u cjelosti ostao unutar vojnog lanca komande, te bio ograničen na uzimanje izjava od vojnika koji su učestvovali u incidentima. Isto tako, iako je Specijalno istražno odjeljenje sprovelo istragu o smrti brata četvrtog podnosioca predstavke i sina petog podnosioca predstavke, to nije bilo dovoljno da se ispune uslovi iz člana 2, s obzirom na to da Specijalno istražno odjeljenje tokom relevantnog perioda nije bilo operativno nezavisno**. Uz to, u slučaju četvrtog podnosioca predstavke postojao je visok rizik od kontaminiranih i nepouzdatih dokaza zbog dugih odugovlačenja u ispitivanju ključnih svjedoka od strane potpuno nezavisnog istražitelja. Staviše, čini se da neki navodni očevici uopšte nisu bili ispitani od strane potpuno nezavisnog istražitelja. Djelotvornost istrage u slučaju smrti sina petog podnosioca predstavke takođe izgleda da je bila ozbiljno narušena dugim odugovlačenjima koja su rezultirala time da se nekima od vojnika optuženim za učestvovanje više nije moglo ući u trag. Osim toga, uzak fokus krivičnog postupka bio je neadekvatan: u konkretnim okolnostima predmeta, u kojima je izgledalo da postoji makar *prima facie* dokaz da se maloljetni sin podnosioca predstavke utopio kao rezultat zlostavljanja dok je bio u pritvoru britanskih vojnika koji su pomagali iračkoj policiji u borbi protiv pljačkanja, član 2 iziskivao je nezavisno ispitivanje, dostupno porodici žrtve i javnosti, širih pitanja odgovornosti države za smrt, uključujući i uputstva, obuku i nadzor nad vojnicima koji obavljaju zadatke kao što je ovaj neposredno nakon invazije. Suprotno tome, bližila se završetku puna, javna istraga o okolnostima Baha Mousine smrti. U svjetlu te istrage, šesti podnosilac predstavke više nije bio žrtva bilo kakve povrede procesne obaveze po članu 2. Shodno tome, tužena država nije sprovela djelotvornu istragu smrti rođaka prvih pet podnosioca predstavke.

Zaključak: utvrđena je povreda (jednoglasno).

Član 41: Po 17.000 eura prvoj petorici podnosilaca predstavke na ime naknade nematerijalne štete.

(V. takođe *Al-Jedda protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, član 5 stav 1 dalje, strana 5)

* Pravilima službe bilo je propisano, između ostalog, da se vatreno oružje koristi samo kao posljednje sredstvo u cilju zaštite ljudskog života, i da se prije pucanja mora zatražiti lozinka, osim u slučaju kada bi se time povećao rizik od smrti ili povrede onih koji su pod prijetnjom.

** Svaka istraga koju na svoju inicijativu započne Specijalno istražno odjeljenje može se zatvoriti na zahtjev vojnog lanca komande. Po zaključenju istrage, izvještaj Specijalnog istražnog odjeljenja šalje se starješini, koji onda odlučuje o tome da li će slučaj uputiti organu krivičnog gonjenja.

Informatori sudske prakse

© Savjet Evrope/Evropski sud za ljudska prava, 2012. godina.

Zvanični jezici Evropskog suda za ljudska prava su engleski i francuski. Ovaj prevod urađen je uz pomoć Fonda za ljudska prava Savjeta Evrope (www.coe.int/humanrightstrustfund). On nije obavezujući za Sud i Sud ne preuzima odgovornost za njegov kvalitet. Prevod se može preuzeti sa baze podataka o sudskoj praksi Evropskog suda za ljudska prava HUDOC (<http://hudoc.echr.coe.int>) ili sa bilo koje druge baze podataka kojoj ga je Sud dostavio. Prevod se može reprodukovati za nekomercijalne svrhe pod uslovom da se navede puni naziv predmeta, sa gore navedenom izjavom o autorskim pravima i pominjanjem Fonda za ljudska prava. Ukoliko je namjera da se bilo koji dio ovog prevoda upotrijebi za komercijalne svrhe, molimo vas da se obratite na adresu publishing@echr.coe.int

© Council of Europe/European Court of Human Rights, 2012.

The official languages of the European Court of Human Rights are English and French. This translation was commissioned with the support of the Human Rights Trust Fund of the Council of Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). It does not bind the Court, nor does the Court take any responsibility for the quality thereof. It may be downloaded from the HUDOC case-law database of the European Court of Human Rights (<http://hudoc.echr.coe.int>) or from any other database with which the Court has shared it. It may be reproduced for non-commercial purposes on condition that the full title of the case is cited, together with the above copyright indication and reference to the Human Rights Trust Fund. If it is intended to use any part of this translation for commercial purposes, please contact publishing@echr.coe.int

© Conseil de l'Europe/Cour européenne des droits de l'homme, 2012.

Les langues officielles de la Cour européenne des droits de l'homme sont le français et l'anglais. La présente traduction a été effectuée avec le soutien du Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme du Conseil de l'Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). Elle ne lie pas la Cour, et celle-ci décline toute responsabilité quant à sa qualité. Elle peut être téléchargée à partir de HUDOC, la base de jurisprudence de la Cour européenne des droits de l'homme (<http://hudoc.echr.coe.int>), ou de toute autre base de données à laquelle HUDOC l'a communiquée. Elle peut être reproduite à des fins non commerciales, sous réserve que le titre de l'affaire soit cité en entier et s'accompagne de l'indication de copyright ci-dessus ainsi que de la référence au Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme. Toute personne souhaitant se servir de tout ou partie de la présente traduction à des fins commerciales est invitée à le signaler à l'adresse suivante : publishing@echr.coe.int